

SXEDIO.GP9

20.12.1954: Ο ΜΑΚΑΡΙΟΣ ΔΙΑΜΗΝΥΕΙ ΣΤΟΝ ΑΖΙΝΑ ΟΤΙ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΡΧΙΣΕΙ ΔΡΑΣΗ Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΤΕΛΙΚΑ ΔΟΘΗΚΕ ΤΙΣ ΕΠΟΜΕΝΕΣ ΗΜΕΡΕΣ Η ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΕΟΚΑ, ΑΛΛΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ ΦΘΑΝΕΙ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΜΕ ΚΑΝΕΝΑ ΤΡΟΠΟ ΝΑ ΓΙΝΕΙ ΚΑΤΙ ΤΕΤΟΙΟ

Στα τέλη του **1954** με τον Γρίβα στην Κύπρο να προετοιμάζεται για επαναστατική δράση, ο Μακάριος είχε μεταβεί στα Ηνωμένα Έθνη για συζήτηση της προσφυγής της Ελλάδας υπέρ της Κύπρου.

Αφησε σαφείς οδηγίες να μη άρχιζαν δράση γιατί ήθελε αυτό να γίνει ανάλογα με τις εξελίξεις, δηλαδή η έναρξη θα γινόταν, με δική του ειδοποίηση, αν δεν υπήρχε ικανοποιητική πρόοδος στο θέμα της προσφυγής.

Όταν στη συνέχεια τα πράγματα δεν φάνηκαν τόσο καλά υπέρ της Κύπρου και με τους αγγλοαμερικανούς να αρνούνται στην Κύπρο αυτό που ζητούσε, ο Μακάριος έστειλε μήνυμα στον Αζίνα ζητώντας την έναρξη δράσης για να εξασφαλίσει μια άλλης μορφή πίεσης εναντίον των βρετανών κυρίως.

Όμως στην Κύπρο έφθασε το αντίθετο ακριβώς μήνυμα: Να μην αναληφθεί καθόλου δράση.

Το μήνυμα έφθασε από την ελληνική διπλωματική υπηρεσία με πρωτοβουλία όπως σημειώνει στο βιβλίο του ο Ανδρέας Αζίνας, του Σάββα Λοϊζίδη.

Ο Ανδρέας Αζίνας μίλησε για πρώτη φορά για το θέμα το **1964** και σημείωνε μάλιστα ότι ο Μακάριος τον επείμησε με οργίλο ύφος γιατί δεν άρχισε δράση η οργάνωση.

Εγραψε ο αθηναίος δημοσιογράφος Κ. Καλλιγιάς το **1964** (εφημερίδα Ο ΑΓΩΝ της Κύπρου σε αναδημοσίευση από το αθηναϊκό "Βήμα") ύστερα από συνομιλία με τον Ανδρέα Αζίνα:

"ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1954: Ημερες της συζήτησης της ελληνικής ποσφυγής στη Γενική Επιτροπή και έπειτα στην ολομέλεια της Γενικής Συνελεύσεως του ΟΗΕ,

στην Νέα Υόρκη, ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, ήθελε να διαβιβάζει στην ΕΟΚΑ εκδηλώσεως του δυναμικού απελευθερωτικού κινήματος. Μη έχοντας άλλον ασφαλή τρόπο επικοινωνίας, εκμυστηρεύθηκε σε ηγετικό στέλεχος της ελληνικής αντιπροσωπείας στον ΟΗΕ, την ύπαρξη μυστικής μαχητικής οργανώσεως στην Κύπρο και παρεκάλει να διαβιβαστεί στον Ανδρέα Αζίνα μέσω του ελληνικού προξενείου Λευκωσίας και του γραμματέως της Εθναχίας κ. Ν. Κρανιδιώτη, η εντολή ενάρξεως του αγώνος. Ο Έλληνας διπλωμάτης απάντησε καταφατικά και διεβίβασε κάτι στην οργάνωση, μέσω του ελληνικού προξενείου Λευκωσίας. Μόνο που η εντολή, η οποία διαβιβάστηκε ήταν... εντελώς αντίθετη από την εντολή του Μακαρίου: Να μην αρχίσει δηλαδή καμμία δράση. Με αγωνία, αλλά μάταια, περίμενε ο Μακάριος στην Νέα Υόρκη, την είδηση της εκδηλώσεως του κινήματος. Και ιδού πως μας αφηγείται ο Α. Αζίνας την απίθανη αυτή ιστορία και την συνέχεια της:

Τον Δεκέμβριο του **1954**, ενώ είχε απορριφθεί η ελληνική προσφυγή στη Γεν. Συνέλευση του ΟΗΕ, κι εμείς περιμέναμε ειδοποίηση του Μακαρίου για ν' αρχίσουμε δράση, με κάλεσε ο κ. Ν. Κρανιδιώτης, αμύητος έως τότε στην υπόθεση της οργανώσεως ενόπλου κινήματος και μου είπε ότι έλαβε, μέσω του Ελληνικού Προξενείου τηλεγράφημα ηγετικού στελέχους της ελληνικής αντιπροσωπείας στον ΟΗΕ διά του οποίου μου διαβιβαζόταν εντολή του Μακαρίου να μη αρχίσουμε δράση και να μην επιχειρήσουμε τίποτε. Εμείς όπως ήταν φυσικό και παρά την απορία και τη δυσφορία μας, συμμορφωθήκαμε και δεν κινηθήκαμε. Νομίσαμε ότι αυτή ήταν πράγματι η εντολή του Αρχιεπισκόπου.

Την **27ην** Δεκεμβρίου πήγα στην Αθήνα για να οργανώσω νέα αποστολή υλικού με άλλο καϊκι. Βρισκόμουν στην Αθήνα την **6η** Ιανουαρίου, όταν ο Μακάριος επέστρεψε από τη Νέα Υόρκη. Κατέβηκα δε να τον υποδεχθώ στο αεροδρόμιο του ελληνικού. Εκεί μου είπε ιδιαίτερος να πάω αμέσως να τον συναντήσω στο

ξενοδοχείο, όπου θα κατέλυε, διότι ήθελε να μου μιλήσει.

Πήγα πράγματι και όταν μείναμε μόνοι με επετίμησε δριμύτατα και με οργίλο ύφος διότι δεν αρχίσαμε δράση, συμφωνα με την εντολή που μας είχε διαβιβάσει. Κατάπληκτος εγώ του είπα ότι είχαμε λάβει από μέρους του σήμα να μην αρχίσουμε δράση, πριν από την επιστροφή του ιδίου στην Κύπρο.

Τότε ο Μακάριος αντελήφθη τι είχε συμβή και έγινε έξω φρενών. Συμφωνήσαμε πάντως να μείνη το πράγμα μεταξύ μας...".

Τοι πράγμα έμεινε πραγματικά μεταξύ τους μέχρι το **2901** που ο Ανδρέας Αζίνας κυκλοφόρησε το βιβλίο του "**50** χρόνια σιωπής, η ώρα της αλήθειας".

Η αλήθεια κατά τον Ανδρέα Αζίνα ήταν ότι την πρωτοβουλία είχε αναλάβει ο Σάββας Λοϊζίδης, ώστε να μη μπλέξει ο αδελφός του Σωκράτης που πληροφορήθηκε ότι πήγε μυστικά στην Κύπρο.

Ο Σωκράτης Λοϊζίδης είχε έλθει στο νησί μυστικά με τον Γεώργιο Γρίβα το Νοέμβριο του **1954** παρά τη διαφωνία του Σάββα Λοϊζίδη, που βρισκόταν με τον Μακάριο στα Ηνωμένα Έθνη.

Ο Σωκράτης ήταν μάλιστα νιόπαντρος και είχε αφήσει στην Αθήνα τη νύμφη μόνη όσο και το δικηγορικό τους γραφείο. Έτσι ανέλαβε την πρωτοβουλία να ειδοποιήσει να μη αρχίσει η δράση μέχρι να σιγουρευτεί ότι ο Σωκράτης θα έφευγε από την Κύπρο, κάτι που στο μεταξύ είχε αρχίσει να τροχοδρομείται.

Εγγραψε ο Ανδρέας Αζίνας στο βιβλίο του τόμος Α σελ. **299**:

" (Ο Σάββας) εγνώριζε την εντολή του Μακαρίου "αν δεν πάμε καλά στον ΟΗΕ, να δράσετε". Επρεπε να προλάβει να μην αρχίσει δράση πριν επιστρέψει ο Σωκράτης στην Αθήνα. Κι' έτρεξε στον (Αλέξη) Κύρου, τον οποίο γνώριζε από το **1931** όταν ήταν πρόξενος της Ελλάδας στη Λευκωσία. "Θέλω κύριε πρέσβη να σταλεί κρυπτογραφημένο μήνυμα στον πρόξενο μας στη Λευκωσία που να το διαβιβάσει πάραυτα στον Αζίνα να

μην κάμουν τίποτα, απολύτως τίποτα. Γι' αυτό το λόγο δεν διετάχθη καμιά δράση μετά τη αποτυχία στον ΟΗΕ.

Ο Κύρου κατάλαβε και έστειλε το σήμα διπλωκωδικοποιημένο για να δώσει το μήνυμα της σοβαρότητας και του επείγοντος. Η φιλία Σάββα- Κύρου λειτούργησε αμέσως".

Ο Μακάριος επέστρεψε στην Κύπρο στις αρχές Ιανουαρίου **1955** καθώς ο Γρίβας συνέχιζε τις προσπάθειες του για προετοιμασία του αγώνα.

Οι δυο άνδρες συζήτησαν το όλο θέμα της μη έναρξης του αγώνα αλλά ο Μακάριος δεν έδωσε συνέχεια στο θέμα παρά μόνο το απέδωσε σε παρεξήγηση. Δεν ήθελε φωτιές και παρεξηγήσεις πριν αρχίσει ο αγώνας, παρά το γεγονός ότι ο Γρίβας συνέχιζε να μουρμουρά και μάλιστα γραπτώς για τη στάση διαφόρων και ιδιαίτερα του Παπάγου, τον οποίο δεν πολυσυμπαθούσε, αλλά και εναντίον του ιδίου του Αρχιεπισκόπου παρά το γεγονός ότι για ό,τι χρειαζόταν, κατέφευγε σ' αυτόν.

Εγγραφε στο ημερολόγιο του ο Γρίβας:

5 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1955: Αζίνας επανήλθε εξ Αθηνών σήμερα. Ωρα **15.30** με επεσκέφθη σπίτι μου. Ανέφερε τα εξής:

Εξησφαλίσθησαν μέσω Εηντάρρα τα κάτωθι:

600 κ. δυναμίτιδος, **2.200** καψύλια, **2.200** μ. φυτίλι. Επίσης τα εξής μέσω Γαζουλέα: Πιστόλια **18**, σφαίρες πιστολιών **700**, αυτόματα **2**, σφαίρες αυτομάτων **1** κιβώτιο. Χειροβομβίδες **12**.

Παπάγος είναι υπέρ δράσεως και ηρώτησε διατί ακόμη δεν ήρχισα. Αρχιεπίσκοπος επίσης.

Αρχιεπίσκοπος διέθεσε ποσόν διά ιστοφόρον και αγοράν άλλου υλικού εφ' όσον θα εξευρίσκετο.

6 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ: Η δριμύτης της γλώσσης μου φαίνεται έκαμε εντύπωσιν εις τους παρευρισκομένους και έφερε αποτελέσματα, διότι αντελήφθησαν ότι αναλαμβάνεται αγών με τελικήν απόφασιν να επιτύχωμεν και ότι δεν έχω διάθεσιν να παίζω. Τους μη συμμορφουμένους θα εκτελέσω.

10 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ: Αναμένομεν άφιξιν

Αρχιεπισκόπου εξ Αθηνών, ήτις επραγματοποιήθηκε περί **16.30** ώραν. Μεγάλη υποδοχή εις αεροδρόμιον τον συνώδευσαν πλέον των **400** αυτοκινήτων.

Αζίνας μετέβη διά να λάβη επαφήν μετά Αρχιεπισκόπου.

11 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ: Αζίνας ελθών οικίαν μου περί **10** ώραν μου είπε Αρχιεπίσκοπος έλθει να με ιδή. Με παρέλαβε επ αυτοκινήτου του και μετέβησαν εις Λάρνακα, εις Μητρόπλιν, όπου θα ήρχετο και Αρχιεπίσκοπος. Είδον Μητροπολίτην Κιτίου μαθ' ου συνωμιλήσαμεν μέχρι αφίξεως Αρχιεπισκόπου. Με συνεχάρη διά το θάρρος μου να έλθω εις Κύπρον. Μου είπεν ότι Σωκράτης πρέπει να γυρίση εις Ελλάδα. Του ωμίλησα περί προσβλητικών στόχων κλπ. Εφαίνετο ενημερωμένος με κινήσεις μας αλλά και περί όλου ζητήματος καθ' όσον, ως μοι είπε, συνωμίλησαν χθες με Μητροπολίτην επί τούτω.

Αφιχθείς Αρχιεπίσκοπος μου είπε ότι κατά μετάβασιν του εις Αμερικήν συνήντησε Κύρου εις Παρίσι και έμειναν σύμφωνοι δι' ενέργειαν. Μετέπειτα όμως ήλλαξαν συνθήκαι και ήλπιζον επί Αμερικής οπότε θα είχαν πλειοψηφίαν εις ΟΗΕ. Κύρου τότε έστειλε το τηλεγράφημα εις εδώ Πρόξενον (περί ου έγγραφα εις Ημερολόγιον **29** Νοεμβρίου) χωρίς να το γνωρίζη ο Αρχιεπίσκοπος μετά εκδήλωσιν Αμερικής εναντίον ημών ενέργεια επεβάλλετο, αλλά πλέον ήτο αργά, διότι δεν είχαν μέσον ταχείας ειδοποιήσεως ημών.

Ανέφερα εις Αρχιεπίσκοπον γενομένην εργασίαν και διαβεβαίωσα περί αρίστου φρονήματος ανδρών μας. Μου είπε ότι Παπάγος είναι υπέρ δράσεως και ότι ως ημέραν ενάρξεως ο Αρχιεπίσκοπος ορίζει την **25ην** Μαρτίου. Επί τη ημερομηνία Αζίνας είχε αντιρρήσεις ως πολύ απομακρυσμένης.

Και εγώ επίσης είπεν εις Αρχιεπίσκοπον ότι δεν θα έπρεπε από τούδε να ορισθή οριστικώς η **25** Μαρτίου διότι η μετάθεσις της ημερομηνίας ενεργείας μέχρι τότε έχει τα εξής μειονεκτήματα.

1. Κίνδυνος μη τηρήσεως μυστικότητος μέχρι

τότε όλων των κινήσεων μας, και συνεπώς κινδυνεύομεν να χάσωμεν το πλεονέκτημα αιφνιδιασμού, όπερ εξασφαλίζει κατά **90%** την επιτυχίαν μας. Μέχρι σήμερα οι Άγγλοι δεν έχουν λάβει μέτρα προφυλάξεως των από ημετέραν ενέργειαν καθ' όσον όλα τα κυβερνητικά καταστήματα και γραφεία είναι τελείως αφρούρητα και αυτά ακόμη τα στρατιωτικά ελάχιστα φυλάττωνται ώστε ηδυνήθησαν (μεν) να τα πλησιάσωμεν νύκτας.

2. Πρέπει να επωφεληθώμεν του χειμῶνος όστις είναι υπέρ ημών από απόψεως καιρικών συνθηκών (βροχή, χιών κλπ) αλλά και από απόψεως μεγαλύτερων νυκτών, αι οποίαι αποκρύπτουν κινήσεις και ενεργείας μας.

Αρχιεπίσκοπος επίσης μου είπε εις ερώτησιν μου τι εφρόνει ο Παπάγος περί ενεργειών μας, ότι ούτος συμφωνεί τώρα. Μέχρι προ τινος αντετίθετο διότι, επειδή ήκουσε ότι εις την κίνησιν ήσαν αναμεμιγμένοι και αξιωματικοί, μήπως ούτοι κατόπιν στραφούν εναντίον του όντες ωργανωμένοι. Αλλοίμονον, όταν οι πολιτικοί της χώρας και μάλιστα οι Κυβερνήτες σκέπτονται ούτω διά εθνικά ζητήματα, τα οποία χειρίζονται με το πρίσμα της κομματικής σκοπιμότητας...

Αντί να το πατρωνάρη, έστω τουλάχιστον και εκ των πρασκηνίων, μέχρι σήμερα, μας εχαλιναγώγησε και ότι εγένετο, εγένετο παρά την θέλησιν του, αφού όλα εγένεντο παρ' εμού και των συνεργατών μου (συγκέντρωσις οπλισμού, αποστολή, κρυφά αναχώρησις μου κλπ).

Ηδη όταν είδε όσα εγένοντο, και προ του αδιεξόδου εις ο ευρέθη κατόπιν της αποφάσεως του ΟΗΕ ηναγκάσθη να το εγκολπωθή... Αλλά ποία η βοήθεια του; Ουδεμία...

Αρχιεπίσκοπος επίσης μου είπε ότι ως σύνδεσμον μετά Παπάγου εν Αθήναις αφήκε Λοϊζίδην Σάββαν...

Η συζήτησις ενταύθα εσταμάτησε διότι υπάλληλος της Μητροπόλεως μας επληροφόρησε ότι

αστυνομικόν αυτοκίνητον με ασύρματον τηλέφωνον ευρίσκετο έξωθι Μητροπόλεως. Ο Αρχιεπίσκοπος μετά Μητροπολίτου Κιτίου ανεχώρησαν, μετά ημισείαν ώραν με παρέλαβε Αζίνας αναχώρησαντες διά Λευκωσίαν.

Καθ' οδόν εξέφρασα εις Αζίαν ωρισμένους φόβους μου, που απεκόμισα εκ της συνομιλίας με Αρχιεπίσκοπον.

1. Οτι Παπάγος, πιθανώς να θελήση βραδύτερον να εκμεταλλευθή κομματικώς τον αγώνα μας και διά τούτο θα στείλη αξιωματικούς της εμπιστοσύνης του ίνα αναλάβουν διοικήσιν τμημάτων, πιθανότατα δε και αυτήν την ηγεσίαν του αγώνος.

2. Λοϊζίδης δεν ήτο το κατάλληλον πρόσωπον διά σύνδεσμος παρά Παπάγου καθ' όσον Λοϊζίδης πολιτεύεται και σκοπεύει να ενταχθή εις προσεχείς εκλογάς με Συναγερμόν, διά τούτο θα κάμη τας θελήσεις του Παπάγου, ίσως δε να γίνη και τροχοπέδη των ενεργειών μας.

Διά τα ανωτέρω επεφόρτισα τον Αζίνα να συζητήση με Αρχιεπίσκοπον και να καταστήση τούτον προσεκτικόν καθ' όσον δεν θα ανεχθώμεν εκμετάλλευσιν των κόπων και αγώνα μας.

Αζίνας υπερθεμάτισε επί του τελευταίου και υπεσχέθη εξακριβώση.

Σχετικώς με υλικά εξ Αθηνών Αζίνας μου είπε ότι Αρχιεπίσκοπος 5ην τρέχ. έδωσε (εις Ευσταθόπουλον και Γαζουλέαν) 65 εκατομ. δι' αγοράν νέων υλικών (15 εκατ. Γαζουλέα) και 40 εκατομ. Ευσταθόπουλον) διά πρώτην δόσιν ιστιοφόρου και έτερα 40 εις Βάλβην διά παράδοσιν εις ιστιοφόρον μετά παράδοσιν ημών υλικού.

13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1955: Επέμεινα σήμερον και επεφόρτισα Γιάγκον διά την ταχυτέραν αποκατάστασιν των συνδέσμων με ολόκληρον την οργάνωσιν. Αζίνα επιφόρτισα ίδη Αρχιεπίσκοπον και αναφέρει ότι ανάγκη ονομασίας οργάνωσεως μας και ως όνομα επρότεινα ΕΟΚΑ (Εθνική Οργάνωσις Κυπρίων Αγωνιστών).

